

Historiska källor och litteracitet

Projektperiod

Ht 2013 – Vt 2015

Bakgrund

Arbetsområdet källkritik har alltid haft en central plats i historieundervisningen men med gymnasiereformen GY11 har den källkritiska granskningen fått en än mer central position. I och med den nya reformen blir *Historia* dessutom ett gymnasiegemensamt ämne.

Vår erfarenhet är att såväl lärare som läromedel fortfarande koncentrerar undervisning i källkritik kring de strikt vetenskapliga metoder som bröderna Lauritz och Curt Weibull arbetade fram för över 100 år sedan. Inte sällan används fyra grundbegrepp för att avgöra en källas värde:

- Äkthet
- Tid
- Beroende
- Tendens

Vanligtvis synar eleven den skriftliga källan och bedömer densamma genom att schematiskt bocka av ovanstående kriterier. Undervisningen blir instrumentell, statisk och eleven har ofta svårt att sätta in källan i ett större historiskt sammanhang.

Sverige är idag inte samma homogena nation som bröderna Weibull verkade i. Det moderna Sverige är en mångkulturell stat, präglad av språkpluralism. På S:t Botvids gymnasium i Norra Botkyrka, utgångspunkten för denna studie, har i stort sett samtliga elever ett annat modersmål än svenska. Detta är naturligtvis en komplicerande faktor, inte minst när det gäller förståelsen av originaltexter författade på äldre svenska.

Teorier om litteracitet

Begreppet "litteracitet" användes först för att beskriva läsande och skrivande men har med tiden också kommit att omfatta exempelvis bilder, tabeller, figurer och dylikt. Begreppet har inte längre en enbart kognitiv eller utvecklingspsykologisk innebörd utan har i allt högre grad också kommit att innefatta de kulturella och sociala aspekterna av läsning och skrivning (Nationalencyklopedin 2011). Rent allmänt kan man tala om förmågor att förmågan att kunna skapa, analysera samt kreativt hantera språk.

Alan Luke och Peter Freebody (1990) hävdar att det finns fyra färdigheter som främjar litteracitetsutveckling:

- *Kodknäckaren* måste förstå sambanden mellan talade ljud och skrivna symboler, alfabet och liknande
- *Textdeltagaren* kopplar ihop texten med sina förkunskaper
- *Textanvändaren* deltar i kommunikationen och förstår vikten av de sociala sammanhangen i förhållande till texten.
- *Textanalytikern* klarar av att läsa mellan raderna och förstår att varje text speglar ett visst synsätt på världen och varje läsare läser den ur sitt perspektiv.

Vår erfarenhet är att våra elever ofta stupar redan på den första färdigheten när det gäller förståelsen av äldre texter.

Syfte

Syftet med projektet är att, utifrån färdigheterna ovan, ta fram en lektionsmodell och ett analysverktyg som möjliggör en metodisk angreppsstrategi för texter av äldre snitt. Också elever med svårigheter av andraspråksnatur skall med hjälp av modellen kunna förstå, tolka och använda den aktuella källan. Vår förhoppning är dessutom att analysverktyget skall kunna appliceras på andra

sammanhang, utanför historieämnet. Arbetsplanen för S:t Botvids gymnasium stipulerar ett språkutvecklande arbetssätt för samtliga lärare. Vi ser vårt projekt som ett led i detta arbete.

Metod

Forskarlaget kommer att arbeta med analysverktyget (se ovan) samt förbereda ett antal källkritiska övningar. Övningarna hålls ihop av ett övergripande tema. Vi låter en klass arbeta med någon övning per månad. En lärare är huvudansvarig för undervisningen, en agerar stöd och en sköter den övergripande dokumentationen. Empirin består av lektionsmaterial, filminspelningar, elevtexter och dylikt. Vid gruppövningar filmar eleverna sig själva via sina Ipads. Exakt hur vi skall analysera materialet är ännu inte fastslaget.

Förväntat kunskapsbidrag

Målet är således att ta fram en konkret lektionsmodell som är anpassat för elever med språksvårigheter, att testa denna i reella klassrumssituationer för att sedan analysera resultatet. Arbetet kommer att utmynna i en artikel som förhoppningsvis kan publiceras på Skolporten. Dessutom kommer spridning att ske genom Botkyrka kommuns ämnesnätverk.

Projektdeltagare

Nancy Haddad, S:t Botvids Gymnasium

Martin Holmén, S:t Botvids Gymnasium

Anders Ohlsson, S:t Botvids Gymnasium